

## **AMATÖR VE PROFESYONEL FUTBOLCULARIN BAŞARILARINA GÖRE LİDERLİK GÜCÜ ALGILARI**

Erkut KONTER\*

### **ÖZET**

Bu çalışmanın amacı, amatör ve profesyonel futbolcuların başarılarına (Liginde ilk üçe giren ve girmeyen takımların futbolcularına) göre liderlik gücü algılarını (zorlayıcılık gücü-ZG, özdeşleşim gücü-ÖZG, yasal güç-YG ve uzmanlık gücü-UG) araştırmak idi. Veriler 870 futbolcudan toplandı (n=173 profesyonel ve n=697 amatör). Futbolcuların ortalama yaşı  $18.4 \pm 4.0$ , lisanslı olarak futbola katılma ortalama süreleri ise  $6.00 \pm 4.15$  yıl idi. Verilerin toplanmasında Türkçeye uyarlanan 'Futbolda Liderlik Gücü Ölçeği-Diğer (FLGÖ-D / Futbolcu ölçeği) ve bilgi formundan yararlanıldı. Yararlanılan ölçeğin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı 0.60 ile 0.70 arasında değişmekte idi. Antrenörlerden ve futbolculardan izin alındıktan sonra testlerin uygulanacağı yerler belirlenerek veriler toplandı. Toplanan veriler non-parametrik Kruskal-Wallis Testi ile analiz edildi. Verilerin analizi amatör ve profesyonel futbolcuların başarı durumlarına göre liderlik gücü algılarının (ZG, ÖZG, YG ve UG) hiçbirinde anlamlı düzeyde farklı sonuç vermedi ( $p>0.05$ ). Bu araştırmada futbolda liderlik gücü algısı 2 x 2 analizlerle daha öte tartışılmaktadır.

**Anahtar sözcükler:** Liderlik gücü algısı, başarı, profesyonel ve amatör futbol

### **SUMMARY**

#### **LEADERSHIP POWER PERCEPTION OF PROFESSIONAL AND AMATEUR SOCCER PLAYERS ACCORDING TO THEIR SUCCESS**

*The purpose of this study was to analyze the leadership power perception of amateur and professional soccer players according to their success as measured by being in the top three league standing in their*

---

\*Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, İzmir

past. Data were collected from 870 male soccer players ( $n=173$  professionals and  $n=697$  amateurs). The players had a mean age of  $18.4 \pm 4.0$  year, and had been playing soccer with license for an average of  $6.00 \pm 4.15$  years. The adapted Turkish version of Power in Soccer Questionnaire-Other (PSQ-O for soccer players) and an information form were applied for data collection. Following consent of the coaches and players to participate in the research, a meeting time and place for testing was determined, and collected data were analyzed by means of the non-parametric Kruskal-Wallis Test. Analysis of PSQ-O revealed no significant differences between leadership power perception of amateur and professional soccer players according to their success. Leadership power perception of the players is further assessed by  $2 \times 2$  analysis in the study.

**Key words:** Perception of leadership power, success, amateur and professional soccer

## GİRİŞ

Sporda başarı ve performansı etkileyen önemli faktörlerden birinin liderlik (antrenörlük) olduğu söylenebilir (8,10,13). Lider ile takip edenler (sporcular) arasındaki karşılıklı etki ve iletişim bir “kişilerarası güç” algısı yaratır. Kişilerarası güç (interpersonal power); bir kişinin -örneğin antrenörün, diğerlerinin -örneğin sporcuların tutumlarını ve davranışları etkileyebilme ve değiştirebilme becerisidir (7,27). Bu bağlamda French ve Raven kişilerarası güç ilişkileri açısından beş güç faktörünü ileri sürmüşlerdir (7). Bunlar; ödülün gücü (ÖDG), zorlayıcılık gücü (ZG), özdeşleşim gücü (ÖZG), yasal güç (YG) ve uzmanlık gücüdür (UG).

Liderlik gücü algısının doyumunu (12,22), yetenek algısını (25), olumlu değerlendirme yapmayı (18), takım bütünleşmesini (19), imgelemeyi, stresle başa çıkmayı ve karşılaşma kaygısını yönetmeyi (17), performansı ve başarıyı (8,10) etkilediği çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir.

Chelladurai ve Carron olgunluk düzeyini; yaş, deneyim ve yarışma düzeyi olarak işlevselleştirerek sporda az olgunlaşmış olanların, yüksek ilişki yönelimli (ÖZG) ve daha olgun olanların ise ÖZG'ye daha az gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; yönelimli liderlik davranışının önemi (örneğin antrenman ve bilgilendirme, olumlu geri bildirim-UG) düşük olgunluk düzeyinden orta olgunluk düzeyine gelindiğinde artmakta, yüksek olgunluk düzeyine gelindiğinde ise tekrar aşağıya düşmektedir (3).

Erle (6) daha deneyimli olan sporcuların, olumlu geri bildirim (UG) daha çok tercih ettiklerini belirtmesine karşın, Chelladurai ve

Carron (2) ise daha deneyimli olanların sıklıkla otokratik davranış (YG) ve sosyal destek (ÖZG) aradıklarını ortaya koymuşlardır. Terry (26) elit sporcuların, diğer kulüp sporcularına oranla daha çok demokratik ve sosyal destek (ÖZG) ve daha az olumlu geri bildirim davranışı (UG) tercih ettiklerini belirtmiştir. Riemer ve Toon (21) en üst liglerde oynayan daha yetenekli sporcuların az yetenekli olanlara göre daha az olumlu geri bildirim (UG) davranışına gereksinim duyduklarını bulmuşlardır.

Garland ve Barry (9) performans düzeyini en güçlü tahmin eden faktörün otokratik davranış (YG) olduğunu bulmuşlardır. Bu sonucu destekleyici olarak, Robinson ve Carron (23), daha az başarılı olan sporcuların antrenörlerini daha otokratik olarak değerlendirdiklerini göstermişlerdir. Kazanma ve kaybetme kayıtlarını dikkate alarak performansı değerlendiren araştırmalar (11); başarılı olan takımlardaki sporcuların, başarılı olmayan takımlardakilere göre, daha çok antrenman ve bilgilendirme (UG), demokratik davranış, olumlu geri bildirim (UG) ve sosyal destek (ÖZG) algılamalarını ortaya koymuştur. Buna karşıt olarak; Serpa, Pataco ve Santos (24); hentbol 1988 Dünya Şampiyonasında birinci olan takımda yer alanların sonuncu takımda yer alanlara oranla daha yüksek otokratik davranış (YG), daha az olumlu geri bildirim (UG), sosyal destek (ÖZG) ve demokratik davranış (UG) algıladıklarını saptamışlardır.

Konter (15), profesyonel futbolcuların amatör futbolculara göre daha yüksek ÖZG ve YG, daha düşük ZG ve UG algıladıklarını ortaya koymuştur. Konter ayrıca, amatör ve profesyonel futbol antrenörlerinin başarılarına göre ZG ve UG'de farklar bulurken, ÖZG ve YG algılarında ise anlamlı farklılıklar bulamamıştır (14). Bu sonuçlar, futbolda antrenör ve futbolcular arasında liderlik gücü algılarında farklılıklar yaşanabileceğine ve bu durumun da performans ve başarı üzerinde etkili olabileceğine dikkat çekti. Ancak bu sonuçlara karşın, futbolda liderlik gücü algısı ve başarılı olup olmamaya ilişkin araştırmaların sayısı sınırlıdır. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı; amatör ve profesyonel futbolcuların başarılarına göre liderlik gücü algılarının incelenmesidir.

## **GEREÇ VE YÖNTEM**

Araştırmaya yaş ortalamaları  $18.4 \pm 4.0$ , futbolda deneyim yılı ortalamaları ise  $6.00 \pm 4.15$  olan; 697'si amatör 173'ü profesyonel olmak üzere toplam 870 erkek futbolcu katıldı.

**Veri toplama aracı:** Türkçeye uyarlanan (16) FLGÖ-D, dört faktör ve 10 maddeden meydana gelmekte idi. FLGÖ-D'nin alt faktörlerinin güvenilirlik katsayıları 0.60 ile 0.70 arasında olup (ZG: 0.68, ÖZG: 0.60, YG: 0.60, UG: 0.70) araştırma amaçlı olarak kabul edilir ölçülerde idi (20). Futbolcuların ilk üçte olma başarısı gösteren bir takımda oynayıp oynamadıkları anket sorularıyla belirlendi. Ankete katılan profesyonellerin 77'si başarılı, 14'ü başarısız; amatörlerin ise 229'u başarılı, 231'i başarısız alt gruplara girdi.

Her bir futbol takımının antrenör ve futbolcularıyla anlaşmaya varılarak anket ve ölçeklerin uygulama yeri, günü ve saati belirlendi. Gizlilikle ilgili kurallara uyuldu. İsim yazılmaması istendi ve soru sorulmasına izin verildi. Her bir formun tamamlanması 10-15 dakika kadar sürdü.

**İstatistiksel analiz:** FLGÖ-D ile toplanan verilerin analizinde, verilerin normal dağılım göstermemesi ve analize giren bir grupta 14 futbolcu (başarısız profesyonel) bulunması nedenleriyle nonparametrik Kruskal-Wallis testi kullanıldı.

## BULGULAR

Tablo 1'den de görülebileceği üzere, Kruskal-Wallis testi analizi futbolcuların başarılarına göre hiçbir liderlik gücü algısında (ZG, ÖZG, YG ve UG) anlamlı düzeyde farklı sonuçlar ortaya koymadı ( $p>0.05$ ).

**Tablo 1.** Amatör ve profesyonel futbolcuların başarılarına göre liderlik gücü algılarının Kruskal-Wallis test sonuçları.

Grup / Liderlik gücü	Başarılı pro.	Başarısız pro.	Başarılı amat.	Başarısız amat.	X <sup>2</sup>	P
Zorlayıcılık	7.34 ± 4.23	7.86 ± 5.22	7.96 ± 4.41	8.65 ± 4.90	4.46	0.22
Özdeşleşim	20.1 ± 4.9	20.7 ± 5.3	19.5 ± 5.0	19.1 ± 5.9	2.14	0.54
Yasal güç	14.6 ± 3.0	14.9 ± 3.3	13.8 ± 3.8	13.6 ± 4.1	3.24	0.36
Uzmanlık	22.1 ± 4.4	22.4 ± 4.6	22.2 ± 4.5	22.7 ± 4.3	2.30	0.51

## TARTIŞMA

FLGÖ-D analizlerinin hiç bir liderlik gücü algısında futbolcuların başarılarına göre anlamlı sonuçlar ortaya koymamış olması; liderlik gücü algısı açısından futbolda amatör ve profesyonel olmada saptanan anlamlı farklılıkları (16), liginde ilk üçe girme başarısı gösterme dikkate alındığında doğrulamadı. Analiz sonuçları, ilk üçe giren takımda olup

olmamadan çok, amatör veya profesyonel bir futbolcu olmanın liderlik gücü açısından daha önemli olabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar yetenek algısıyla ilgili olarak Summers ve Russel'in gözlemlerine (25) destek verirken; a) performans ve başarı ile ilgili olarak Gordon (10) ile Garland ve Barry'nin bulgularını (8), b) başarılı olan takımlardaki sporcuların, başarılı olmayan takımlardakilere oranla daha çok antrenman ve bilgilendirme (UG), demokratik davranış, olumlu geri bildirim (UG) ve sosyal destek (ÖZG) algılamalarıyla ilgili olarak Gordon'un gözlemlerini (11) desteklemedi. Çalışma sonuçları ayrıca, c) hentbol 1988 Dünya Şampiyonasında birinci takımında yer alanların sonuncu takımında yer alanlara göre daha yüksek otokratik davranış (YG), daha az olumlu geri bildirim (UG), sosyal destek (ÖZG) ve demokratik davranış (UG) algıladıklarıyla ilgili olarak Serpa, Pataco ve Santos'un bulguları ile (24); d) daha az başarılı olanların antrenörlerini daha otokratik (ZG ve YG) değerlendirdikleriyle ilgili olarak ise Robinson ve Carron'un (23) bulguları ile paralellik göstermedi.

Liderlik gücü algısıyla ilgili olarak; amatör ve profesyonel futbol antrenörleriyle yapılan araştırma sonuçları (15), amatör ve profesyonel futbolcularından elde edilen bu araştırma sonuçlarını kısmen destekleyicidir. Antrenörler ile futbolcular arasında liderlik gücü algısıyla ilgili kısmi farklılıklar, iletişim sorunlarına, başarı ve performans problemlerine neden olabilir (13).

Farklı sonuçlarının elde edilmesi; farklı yöntemler, sporlar, kişisel ve durumsal faktörlerin etkileşimi nedenlerinden kaynaklanmış da olabilir. Örneğin; takımında seçilen oyuncuların niteliği, antrenör ve futbolcuların amaçları, futbolcuların kişilik özellikleri, yer alınan futbol kulübünün özel koşulları, organizasyon yönetimi, antrenman yönetimi ve karşılaşmaların yönetiminin nasıl bir etkileşim içinde gerçekleştiği konuları, sonuçların ne kadar başarılı bir şekilde ortaya çıkacağı üzerinde etkili olabilmektedir (1,4,5).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar; liderlik gücü algısının liginde ilk üçe girmiş olmaktan çok, bütün lig sıralaması için önemli olduğunu gösterebilir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmalar bütün sıralamayı dikkate alabilir. Futbolcuların liderlik gücü algısı; ilk üçe giren takımında olup olmamaktan çok, motivasyon yönelimleriyle (6,28), bilişsel yapı ve otomatik hareket etmeyle de ilişkili olabilir (2).

Özellikle futbolda liderlik gücü ile ilgili araştırmaların çok az olması nedeniyle; liderlik gücü algısı, başarı ve performansla ilişkin

değerlendirmeler ve genellemeler yapmak şu an için erken gözükmektedir. Bu konuyla ilişkili olarak, özellikle futbolda daha çok kişisel ve durumsal faktörleri dikkate alacak çalışmalar önemli olabilir. Gelecek araştırmalar, sadece başarı ve performans ölçüsü olarak lig sıralamasında ilk sıralara girmeyi değil, aynı zamanda bütün lig sıralamasını, oyuncuların takımda bulunma sürelerini, yaş gruplarını, kişiliklerini, motivasyonlarını, hedeflerini ve farklı deneyim düzeylerini de dikkate alabilir.

### **KAYNAKLAR**

1. Bloom GA: Characteristics, strategies and knowledge of expert team sport coaches. *Unpublished doctoral dissertation*, University of Ottawa, Ontario, 1997.
2. Chelladurai P, Carron AV: Task characteristics and individual differences, and their relationship to preferred leadership in sports. In: *Psychology of Motor Behavior and Sport*, GC Roberts, DM Landers, Eds, Champaign, IL, Human Kinetics, 1981, p 87.
3. Chelladurai P, Carron AV: Leadership. Ottawa: Sociology of Sport Monograph Series. *Canadian Association for Health, Physical Education and Recreation*, 1978.
4. Cote J, Salmela JH, Trudel P, Baria A, Russell SJ: The coaching model: a grounded assessment of expert gymnastics coaches' knowledge. *J Sport Exerc Psychol* **17**: 1-17, 1995.
5. Cote J, Salmela JH, Russell SJ: The knowledge of high performance gymnastics coaches: Competition and training considerations. *The Sport Psychologist* **6**: 76-95, 1995.
6. Erle FJ: Leadership in competitive and recreational sport. *Unpublished master's thesis*. University of Western Ontario, London, Canada, 1981.
7. French J, Raven BH: The bases of social power. In: *Studies in social power*, D Cartwright, Ed. Ann Arbor, Institute for Social Research, 1959, pp 150-67.
8. Garland DJ, Barry JR: Personality and leader behaviors in collegiate football: a multidimensional approach to performance. *J Res Person*, **24**: 355-70, 1990.
9. Garland DJ, Barry JR: The effects of personality and perceived leader behavior on performance in collegiate football. *Psychological Record* **38**: 237-47, 1988.
10. Gordon S: Decision styles and coaching effectiveness in university soccer. *Can J Sport Sci* **13**: 36-55, 1988.
11. Gordon S: Behavioral correlates of coaching effectiveness. *Unpublished doctoral dissertation*, University of Alberta, Canada, 1986.

12. Horne T, Carron AV: Compatibility in coach-athlete relationships. *J Sport Behav* **7**: 137-49, 1985.
13. Jowett S, Poczwrdowski A: Understanding the coach-athlete relationship. In: *Social Psychology in Sport*, S Jowett, D Lavallee, Eds, Illinois, Human Kinetics, 2007, pp 3-14.
14. Konter E: Leadership power perception of amateur and professional soccer coaches according to their success. *XIV<sup>th</sup> Personality, Motivation, Sport Congress*, National Sports Academy, Sofia, 2008.
15. Konter E: Leadership power perception of soccer coaches and players according to being professional and amateur. *XIII<sup>th</sup> Personality, Motivation, Sport Congress*, National Sports Academy, Sofia, 2007.
16. Konter E: Towards adaptation of self and other versions of the Power in Soccer questionnaire for Turkey. *IV<sup>th</sup> International Scientific Conference of Soccer and Tennis*. 15<sup>th</sup> May, National Sports Academy, Sofia, Bulgaria, 2007.
17. Konter E: Profesyonel futbolcuların yaş gruplarına göre psikolojik becerilerinin araştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* **10**: 17-24, 2005.
18. Laughlin N, Laughlin S: The relationship between the similarity in perceptions of teacher/coach leader behavior and evolution of their effectiveness. *Int J Sport Psychol* **22**: 396-410, 1994.
19. Maby RK: The relationship between perceived coaching behaviors and group cohesion in professional football. *Unpublished doctoral dissertation*, Nova Southeastern University, Nova, 1997.
20. Reynolds CR, Livingston RB, Wilson V: *Measurement and Assessment in Education*. Boston, Pearson Education Inc, 2006.
21. Reimer HA, Toon K: Leadership and satisfaction in tennis: Examination of congruencies, gender and ability. *Res Q Exerc Sport* **72**: 243-56, 2001.
22. Riemer HA, Chelladurai P. Leadership and satisfaction in athletics. *J Sport Exerc Psychol* **17**: 276-93, 1995.
23. Robinson TT, Carron AV: Personal and situational factors associated with dropping out versus maintaining participation in competitive sport. *J Sport Psychol* **4**: 364-78, 1982.
24. Serpa S, Pataco V, Santos F: Leadership pattern in handball international competition. *Int J Sport Psychol* **22**: 78-89, 1991.
25. Summers RJ, Russel J: Association between athletes' perception of their abilities on the influence of coach technical-instruction. *J Sport Behav* **14**: 30-40, 1991.
26. Terry PC: The coaching preferences of elite athletes competing at "Universiade '83", *Can J Appl Sport Sci* **9**: 201-8, 1984.

27. Wann DL, Metcalf LA, Brewer KR, Whiteside HD: Development of the Power in Sport Questionnaires. *J Sport Behav* **23**: 423-43, 2000.
28. Vallerand RJ, Ratelle CF: Intrinsic and extrinsic motivation: a hierarchical model. In: *Handbook of Self-Determination Research*, EL Deci, RM Ryan, Eds, Rochester, NY, University of Rochester Press, 2002, pp 37-63.

**Yazışma için e-mail adresi:** [erkut.konter@deu.edu.tr](mailto:erkut.konter@deu.edu.tr)